

נשמנו לרווחה עם תום עונת הגשמים. המצור בדרכים לא מנע לחלוטין נסיעות חברים לתל-אביב, לצורך זו או אחר. היו יולדות או ביקור דחוף בקופת החולים או מי יודע מה. השיירה הייתה יוצאת מיד-מרדכי, אליו היו צריכים להגיע בקטע הראשון של המסע. אם הבוץ בדרך מנע, מהמשאית של המשק או מהמשוריין של הפלמ"ח, לעלות לגברעם, אזי כולם היו צריכים ללון ביד-מרדכי ולחכות עד שאפשר היה לעבור; פעם חיכתה קבוצת חברי גברעם שמונה ימים. יד מרדכי עשתה כל שביכולתה כדי לארח קבוצה כה גדולה של אנשים. אך לנוגעים בדבר זה היה סיוט: לשבת בחוסר מעשה בחדר צריף קטן, ללא חימום וללא תאורה, שמונה ימים ולילות.

בסוף מרץ הופיע מחפר של סולל בונה לסייע לנו בהקמת הביצורים. עד כה כמעט ולא היו קיימות עמדות מבוצרות והשמירה והתצפית בנקודות השונות של המשק היו, פחות או יותר, חשופים לכל תוקף. עכשיו נפתחה רשת תעלות מסועפת לכל הנקודות לאורך הגדר בהן הוקמו עמדות מבוצרות. במרכז המחנה נחפרו מקלטים, שהתחברו לרשת התעלות. העבודות בוצעו על ידינו בהדרכת מנהל עבודה של סולל בונה, שבא עם המחפר. המחפר ביצע את עבודתו מהר מאוד, אך הקמת העמדות וסידור המקלטים ארכה שבועות רבים.

העמדות שהוקמו היו מהדגם שהמושבה האירופית בשנחאי הקימה לעצמה בשנות ה-30, עם פלישת היפנים לסין: עיגול של סוללת עפר עבה, מעליו על כלונסאות עץ גג מפח מגולוון, מכוסה בשקי עפר. קיר מגן של שקי עפר מעל סוללת האדמה, שהשאייר גם אשנבים, סגר את העמדה מסביב. יופי של עמדה, רואים כאלו בסרטים של שנות ה-30. כל עוד הכל היה שקט, היה די נעים להימצא בה. כמקלט או בונקר פתח המחפר קטע באורך של 10 מ' ברוחב הכפול של התעלות ובעומק של 1.5 - 2 מ'. פח מגולוון, מספיק רחב כדי לגשר על הרוחב, שימש ככיסוי ותקרה, ועליו אבנים ואדמה, הרבה אדמה, עד כמה שאפשר. הכניסות היו מוגנות בשקי עפר. בפנים היה המקלט מצויד בדרגשי עץ, אך למעשה כל מקלט צויד בהתאם ליעודו. שקים למילוי באדמה, לאלפים, כלונסאות, קורות ולוחות עץ, סיפק סולל בונה, כמו-כן כמויות אדירות של חוט תיל לחיזוק גדר המשק וקונצרטיונות, גלגלי חוט תיל שנפתחים לאורך. היה צריך לחזק את הגדר מסביב ע"י תוספת אלכסונים וקונצרטיונות. עבודה זו העסיקה אותנו במשך שבועות ועלתה לנו ברוב בגדי העבודה; נשארתי בסוף עם זוג מכנסים אחד. הביצורים היו מעין תפאורה של מלחמה קולוניאלית במאה ה-19. הם סופקו לנו לפי דגמים סטנדרטיים ועל פי שיקולים לא תמיד מובנים לנו. מלחמת העולם ה-2 הייתה כבר מאחורינו והיה ידוע, שמקלעי מטוס שולטים בכיפה מעל תעלה ישרה ומקלע כבד מסוגל לרסק ולמוטט עמדה. גם גדר אינה עמידה לחדירות מבחוץ, על אף החיזוק. אך מאחר והמצביאים (בכל הצבאות) בדרך כלל לוחמים את המלחמה הקודמת, יש להניח שלפי הסטנדרטים של 1936 המצב היה בהחלט סביר.

באותו חודש הגיעה אלינו עליה מהולנד. אורי ורעיה ון אסו ומינק, שולה, סוניה, זוג צעיר, ין ומרייס, מאוד מאוהבים, אלה שמות שכרגע זכורים לי. הזוג הצעיר היה מאוד עצבני. התפתלו הנה והנה ולבסוף שאלו: "האם אין אצלכם רבי?" "לשם מה לכם רבי?". "עלינו להתחתן באופן דחוף, כי אנו רוצים לישון ביחד". הרגענו אותם: אין בעיה לתת להם אהל זוגי ואצלנו לא דרושה לכך תעודת נישואין. היו מאושרים.

כליל הסדר עוז ישבנו מסובין בחדר אוכל מלא עד אפס מקום - כל פלוגה א' כבר התמקמה במשק - על אף שלפחות שליש מהחברים איישו בחוץ את עמדות השמירה. הפלמ"חניקים ניסו לרומם את מצב הרוח בהצלחה חלקית בלבד. אספקת מצרכי מזון ודלק כעת כמעט ולא הייתה קיימת ורעבנו ממש לחם. כעבור זמן הצליחו לפתוח קטעים של הצירים הפנימיים והגיעו כמה שיירות. היו סימנים של חדירת מצרים לכפרי הסביבה. כפעולת מנע הותקפו הכפרים בטימה, כאוכבה וחוליקאת; התושבים ברחו והכפרים הועלו באש. קטע הכביש הפנימי אמנם היה בידנו, אך משטרת עירק-סואיזן עלולה הייתה לחסום את היציאה לצפון, אם האנגלים, שעדיין ישבו שם, ימסרוה לערבים.

שמענו על כיבוש חיפה והקרבות בגליל. בזמן האחרון קלטנו תחנות רדיו מחתרתיות, 'קול הגליל' ו 'קול הנגב'. התכוונו לשעת האפס, ל-15 במאי, יום סיום המנדט הבריטי, היום בו הערבים יכריזו על מלחמה טוטאלית. אפשר היה להבחין במגמה ליצור מעין חזית ושליטה בעורף. בתוכנית זו הפריע בריי, כפר גדול שהיו סימנים כי צבא מצרי התמקם בו. הוחלט על פעולה בלילה שבין 13- ל 14 במאי. מטרתה: לכבוש את בריי. שתי מחלקות הפלמ"ח ומי מחברי המשק שיכול היה להתפנות, גויסו למבצע. גם 'נשק כבד' הופעל, מעין מרגמה 6 אינץ' מתוצרת בית, 'דוידקה' - ע"ש הימציאי: צינור ברזל בקוטר 6 אינץ' ופגז בהתאם. עם מנגנון הפעלה